

ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІВНІЧНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЯК ЕТАЛОН ДЛЯ ПОВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGIES OF NORTHERN EUROPEAN COUNTRIES AS A BENCHMARK FOR THE POST-WAR ECONOMIC RECOVERY OF UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню особливостей сучасних стратегій розвитку найпотужніших країн Північноєвропейського блоку – Фінляндії, Швеції, Норвегії, Данії, Ісландії. Із статті випливає, що на сучасному етапі розвитку ці країни роблять ставку не тільки на інноваційні технології у класичному розумінні, а й на технології, які знижують техногенний вплив людини на оточуюче середовище. Відповідна доктрина отримала назву «зелений курс». В цілому ж новий «зелений курс» – це не стільки про екологію, скільки про перехід на більш високий економічний уклад і створення передумов для сталого розвитку у довгостроковій перспективі. Економічні програми та стратегії країн Північноєвропейського блоку містять, як спільні положення, що є досить універсальними не лише для цих країн, а й для низки інших найбільш розвинених країн Європи, так і унікальні компоненти, пов'язані переважно з підвищенням ефективності використання ресурсів, що властиві для окремо взятої держави.

Ключові слова: стратегія, розвиток, інновації, зелені технології.

The article is devoted to the study of the features of modern development strategies of the most powerful countries of the Northern European bloc – Finland, Sweden, Norway, Denmark, Iceland. It follows from the article that at the current stage of development, these countries are betting not only on innovative technologies in the classical sense, but also on technologies that reduce man-made impact on the environment. The corresponding doctrine was called the "green course". In general, the new "green course" is not so much about ecology as about the transition to a higher economic structure and the creation of prerequisites for sustainable development in the long term. The economic programs and strategies of the countries of the Northern European bloc contain both common provisions that are quite universal not only for these countries, but also for a number of other most developed countries in Europe, as well as unique components related mainly to increasing the efficiency of the use of resources inherent for a single state. The "European Green Pact" is rather a framework document that defines the general direction of transformations in the specified areas. As for industrial development, the Industrial Alliances program, which includes a list of Important Projects of Common European Interest, is devoted to these issues at the level of the European Commission. At the beginning of 2021, the European Commission announced the launch of a new industrial alliance aimed at the development of such sectors as: the development of microprocessors and semiconductor technologies, the development of industrial databases and cloud technologies, spacecraft launch systems and "clean" aviation. That is, sectors in which the EU feels significant dependence on external suppliers. An important feature revealed by a more detailed study of the list of projects of common European interest is that its implementation covers the production capacities such countries as: Finland, Sweden, Norway, Denmark, Iceland. And these countries have the most comprehensive programs of economic and industrial development at the national level.

Key words: strategy, development, innovation, green technologies.

УДК 330.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.9-16>

Смець В.В.¹

к.е.н.,

експерт ДП «Держзвоншінформ»

Yemets Vadym

SE "Derjzovnishinform"

Постановка проблеми. Економічне значення країн блоку Північної Європи (далі – Північноєвропейський блок) в межах Західної Європи важко переоцінити, їх сукупний потенціал складає приблизно 10% ВВП Європейського Союзу. Швеція, Норвегія та Данія є найпотужнішими країнами в межах блоку, менш потужними виступають: Фінляндія та Ісландія (дає незначний внесок у економічну спроможність Північноєвропейського блоку). При цьому, Ісландія практично повністю перейшла на відновні джерела енергії, хоча й інші держави об'єднання демонструють високі показники. У академічному та експертному дискурсі в Україні економічний досвід країн Північноєвропейського блоку представлений мінімально хоча у цих країн є чому повчитись та що перейняти, оскільки ці держави мають одні з найпотужніших у світі напрацювань у сфері інноваційної трансформації економіки. Цей досвід може стати дуже цінним в контексті стратегування повоєнного відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження стосовно економічної співпраці УкраїнитаСкандинавії займалась низка українських вчених. Зокрема, Матюшенко І.Ю., Прасол О.С., Саргасян Е.Л. [3] було охарактеризовано особливості інноваційного розвитку і перспективи співробітництва у інноваційній сфері України та Скандинавських держав; Длугопольський О.В. [1] у своїх дослідженнях фокусувався на особливостях побудови суспільства добробуту у Скандинавських країнах та проводив паралелі за українськими реаліями у цій царині. Крім того, слід відзначити роботи української вченої Думи О.І. [2], яка вивчала особливості трансферу технологій у Скандинавських країнах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед досліджень українських вчених обраної проблематики, на наш погляд, бракує компоненту, що характеризує позиції європейських розробників стратегій на питання, що виходять за межі економічного розширеного відтворення та стосуються підвищення

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8747-2961>

ефективності та екологічності економік в умовах забезпечення стійкого їх зростання.

Формування цілей статті. Ціллю статті є виявлення найбільш суттєвих і значущих положень стратегій розвитку країн Північноєвропейського блоку, що можуть бути використані у подальшому під час повоєнного відновлення економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні програми та стратегії країн Північноєвропейського блоку містять, як спільні положення, що є досить універсальними не лише для цих країн, а й для низки інших найбільш розвинених країн Європи, так і унікальні компоненти, пов'язані переважно з підвищенням ефективності використання ресурсів, що властиві для окремо взятої держави. Дослідження запропонованих напрямків економічного просування, що були розроблені потужними командами економістів країн Північноєвропейського блоку, може створити добрі орієнтири для розробки стратегій та програм відновлення України у повоєнний період.

У грудні 2019 р. Європейська Комісія схвалила «Європейський зелений пакт» – серію заходів у таких сферах, як: кліматичні зміни, енергетика, біорізноманіття, індустріальна політика, торгівля та в деяких інших, спрямованих на досягнення «кліматичної нейтральності» економічної активності до 2050 р. Підготовку необхідних документів, стратегій, юридичної основи для реалізації «Європейського зеленого пакту» було намічено на 2020–2021 рр.

У 2021 р. Рада міністрів північноєвропейських країн ухвалила «Повістку сталого розвитку Північноєвропейського регіону до 2030 р.» («The Nordic Region and the 2030 Agenda» [8]). Цей документ передбачає 17 цілей стійкого розвитку, що повністю співзвучні з 17 цілями стійкого

розвитку, ухваленими ООН у 2015 р. [7], і які охоплюють наступні сфери (див. рис. 1).

І саме з урахування «зеленого пакту ЄС» та «повістки сталого розвитку Північноєвропейських країн», розроблені новітні програми економічного розвитку країн Північноєвропейського блоку. Нижче наведено дослідження основних аспектів програм та стратегій економічного розвитку скандинавських держав.

Фінляндія. У липні 2023 р. уряд Фінляндії опублікував програму нового Прем'єр-міністра країни Петтері Орпо. Документ на 276 сторінок має назву «Сильна та цілеспрямована Фінляндія» («A strong and committed Finland» [11]) – охоплює широку низку аспектів життя фінського суспільства, зокрема: стійкість публічних фінансів; стійке та злагоджене функціонуюче суспільство добробуту; муніципалітети, міста та регіональні адміністрації; знання та компетенції населення; зовнішня безпека та деякі інші. Але нас, в контексті цього дослідження, більше за все цікавить два пункти програми: формула зростання та Фінляндія і чиста енергія.

Зокрема, «уряд Фінляндії зазначає, що країна має хороші можливості для отримання вигід від прогнозованої глобальної хвилі інвестицій у перехід до чистої енергетики та вкладення у нові технології. Це забезпечує міцну основу для оновлення та зміцнення промисловості. Фінляндії потрібен бізнес, що розвивається, інвестиції, стійке економічне зростання на основі високого рівня компетенції та трансформаційної здатності» [14]. «Формула зростання» Фінляндії передбачає наступні цілі: підвищення привабливості країни для інвестицій та поваги до підприємництва й власності; посилення чесної конкуренції, відкриття ринку та полегшення регулювання; збільшення

Рис. 1. Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року

Джерело: [7]

фінансування досліджень та інновацій з метою посилення довгострокового зростання та потенціалу для оновлення (ціль - 4% ВВП у 2030 році); підвищення конкурентоспроможності завдяки цифровізації даних; запровадження масштабного інфраструктурного пакету під назвою «Зростання для Фінляндії», спрямованого на запобігання подальшому відставанню у розвитку дорожньої мережі та розбудові нового транспортного сполучення по всій країні; посилення національної лісової політики та підвищення рентабельності сільського господарства.

Як було відзначено, окремим блоком стоять питання розвитку чистої енергетики. «Фінляндія стане лідером у сфері екологічно чистої енергетики, водночас максимізуючи свій вплив на клімат. Фінляндія забезпечить чисте економічне зростання вдома та замінить генерацію, що забруднює оточуюче середовище у світі через експорт технологій. Фінляндія збільшить свою частку інвестицій, робочих місць і доданої вартості, пов'язаної з чистою економікою. Фінляндія скористається своїми природними ресурсами, щоб покращити самозабезпечення» – пишуть фінські урядовці [11]. Далі, перераховуються основні напрямки розвитку чистої енергетики: ядерна, вітрова, сонячна, гідро- та біоенергетика, а також дрібне виробництво електро- та теплової енергії. І саме у розбудові «чистого» енергетичного сектора, у цих напрямках, фіні вбачають основу для підвищення ефективності та екологічності усієї економіки держави.

Таким чином, узагальнюючи плани по економічному розвитку Фінляндії, можна виділити наступні ключові елементи: інноваційний «чистий» сектор енергетики, інвестиції у дослідження та інновації (включаючи цифровізацію) задля промислового розвитку та вдосконалення людського капіталу у країні, розбудова транспортної інфраструктури, підтримка сільського та лісового господарств, стимулювання підприємницької ініціативи.

Норвегія. Норвегія має низку документів присвячених економічному розвитку. Квінтесенція цих офіційних паперів зібрана у презентації «Розвиток Норвегії: політика і пріоритети» (Norway's development policy and priorities [10]), що була підготовлена експертами місії Норвегії при Європейському Союзі у січні 2023 р.

Основні нарями економічного розвитку Норвегії включають:

- об'єднання політики клімату та розвитку з нарощенням фінансування відновлювальної енергетики в державі;
- розвиток стійкого до змін клімату, сільського господарства та нарощення виробництва сільськогосподарських продуктів, а також розвиток лісового господарства;
- збільшення до 100% фінансування кліматичних заходів у період з 2020–2026 рр.;

- економічна диверсифікація задля забезпечення стійкого економічного зростання та збалансованого ринку праці;

- створення інструментів для збільшення інвестицій у відновлювальну енергетику через залучення приватного сектора;

- запровадження програми «Енергія для розвитку», що буде сфокусована на відновлювальних джерелах енергії та покращенні доступу до неї соціально незахищених верств населення;

- реформа фіскальної системи, спрямована на справедливий перерозподіл фінансів в країні та зменшення можливостей для ухилення від сплати податків, а також боротьба з корупцією;

- інвестиції у інновації з метою підтримання технологічності економіки та розширення присутності на ринках з високою доданою вартістю.

В цілому, серед першочергових завдань, Норвегія розглядає розвиток «чистої» енергетики, а також перехід до економіки замкненого циклу, що передбачає використання відновлюваних ресурсів, переробку вторинної сировини, перехід від традиційних видів енергії до відновних джерел. Результатом налаштування роботи такої економіки має стати підвищення раціональності використання ресурсів, пом'якшення циклічності її розвитку, розширення розподілу праці та спеціальностей, затребуваних в економічній системі.

Швеція. Уряд Швеції має досить розгалужену мережу різноманітних державних програм, спрямовану на розвиток економіки та забезпечення її екологічної нейтральності. Як зазначається на урядовому сайті країни: «економічна політика передбачає забезпечення ефективного функціонування шведської економіки, пом'якшення її підйомів і спадів та перерозподіл економічних ресурсів між окремими особами й у часі» [4]. Серед основних компонентів економічної політики Швеції – розвиток чистої екологічно нейтральної економіки, запровадження інновацій та нарощення капітальних інвестицій у виробничі активи, зниження ролі нафти в економіці, а також розвиток «блакитної економіки» (blue economy).

У 2017 році Риксдаг Швеції значною політичною більшістю вирішив запровадити рамки кліматичної політики з кліматичним законом для Швеції. Ця рамкова програма є найважливішою кліматичною реформою в історії держави та визначає виконання нею Паризької угоди. Уряд підтримуватиме овтермічну реконструкцію будівель, декарбонізацію промисловості, виробництво екологічно чистого водню, чистіший транспорт та зміни сільськогосподарського сектору. До 2045 р. Швеція повинна мати нульовий чистий викид парникових газів в атмосферу. До 2030 року – викиди від внутрішнього транспорту будуть зменшені щонайменше на 70 відсотків порівняно з 2010 роком. Також до 2030–2040 рр. викиди промисловості

мають бути скорочені на 63–75% [6], що передбачає потужні інвестиції у енергетику та промислові виробничі активи, а також транспортну інфраструктуру.

У 2021 р. у Швеції навіть було розроблено документ під назвою «Стратегія конкурентоспроможної економіки, заснованої на чистих видах енергії» («Strategy for fossil free competitiveness» [12]). У дорожніх картах підтримання конкурентоспроможності 22 секторів економіки без використання викопного палива представлено заходи досягнення кліматичної нейтральності країни, зокрема, шляхом одержання зеленого водню, стимулювання появи різноманітних «водневих рішень». Саме ця програма передбачає інвестиції у інновації та оновлення потужностей, практично, у всіх виробничих ланцюжках Швеції і, відповідно, сприяє зниженню значення нафти в економіці країни (див. рис. 2).

Компонент конкурентоспроможності також передбачає: інвестування у технології майбутнього; зниження податків, пов'язаних із виробництвом та збільшенням підтримки досліджень; навчання та розвиток навичок і знань. Уряд підтримуватиме інновації та, зокрема, інвестиції у технології майбутнього, включаючи: цифрові інновації, дослідження в галузі медицини та охорони здоров'я, безвуглецеві джерела енергії, відповідальне сільське господарство та продовольчий суверенітет, а також креативний сектор.

Варто коротко охарактеризувати розробку Стокгольмського екологічного університету під назвою: «У напрямку до стійкої блакитної

економіки Швеції» («Towards a sustainable blue economy in Sweden» [13]). В рамках цієї програми пропонується: диверсифікувати виробництво морепродуктів, збільшити виробництво аквакультур, забезпечити 100% відновлювальне виробництво електроенергії, розширити площі офшорних вітряків в районах з найменшим впливом на цінні екосистеми, пов'язати переривчасте виробництво енергії вітру з потужностями гідроенергетики, удосконалити процедури очистки і скиду в океан використаної води та ін.

Економічна політика Швеції, в цілому, націлена на забезпечення конкурентоспроможності економіки країни у довгостроковій перспективі на засадах максимізації використання чистих та відновних видів енергії, а також мінімізації негативного впливу на оточуюче середовище, що має забезпечити не лише інноваційне оновлення усіх основних сфер виробництва у Швеції, а й сприяти підтриманню соціальної стійкості та зростанню благополуччя усього суспільства.

Данія. Серед останніх економічних розробок уряду Данії – «Національна програма реформ» представлена у 2023 р. [5] Основним компонентом програми є розділ під назвою «Клімат, оточуюче середовище та економіка замкненого циклу». Цей розділ включає низку інноваційних ініціатив, наведемо найбільш цікаві з них:

– **Угода про «зелену» податкову реформу** для промисловості містить, серед іншого, єдиний податок на викиди парникових газів промисловістю, подальші інвестиції в уловлювання та

Рис. 2. Сектори, що охоплює «Стратегія конкурентоспроможної економіки, заснованої на чистих видах енергії»

Джерело: [12]

зберігання вуглецю, а також інші компенсаційні ініціативи. Згідно з цією угодою очікується, що викиди CO₂ в Данії будуть додатково зменшені на 4,3 млн. тонн до 2030 р.

– **Кліматична угода щодо екологічної енергетики та опалення.** Було домовлено забезпечити умови, що роблять можливим збільшення в чотири рази виробництва енергії вітру на суші до 2030 року. Крім того, 4 ГВт морської вітрової енергії буде запроваджено до кінця 2030 року за умови, що офшорна вітрова енергетика не вплине негативно на державні фінанси. Крім того, було погоджено забезпечити Данію на 100% «зеленою» енергією до того ж таки 2030 р.

– **Угода про розширену відповідальність виробників упаковки та одноразових пластикових виробів.** Це сприятиме скороченню CO₂ на 0,12 млн. тонн до 2030 р.

– **Продовження Угоди про кліматичний план для сектора екологічно чистих відходів і циркулярної економіки.** Відповідно до угоди - посилено перевірку продуктів переробної галузі та контроль за їх експортом та імпортом. Встановлено кінцевий термін для роздільного збору текстильних відходів муніципалітетами. Угода є продовженням Кліматичного плану для сектора зелених відходів і циклічної економіки та допомагає забезпечити досягнення очікуваного скорочення CO₂ на 0,7 млн. тонн до 2030 року.

– **Лісовий план.** Уряд планує створення 250 000 га нових лісів у Данії. Створення нових лісів, значною мірою, сприяє досягненню кліматичної нейтральності та, в довгостроковій перспективі, сприяє формуванню «чистих негативних викидів».

– **Зелений маршрут внутрішніх авіарейсів до 2025 року.** Уряд дозволить створити екологічні внутрішні рейси до 2025 р. І не пізніше 2030 р. усі вони повинні стати екологічними за рахунок запровадження податку на пасажирів.

– **Угода про створення зеленого фонду.** 53½ млрд. датських крон. (8 млрд. дол. США) зарезервовано для «зеленого» переходу до 2040 р. Зелений фонд матиме пріоритет для більших і довгострокових інвестицій у клімат, зелене середовище, енергію та запобігання змінам навколишнього оточення.

– **Новий закон про природу та біорізноманіття.** Мета полягає в тому, щоб зробити внесок у стратегію біорізноманіття ЄС до 2030 року. Це передбачає, що 30 відсотків сухопутної та морської території ЄС мають стати такими, що охороняються, а 10 відсотків мають набути статусу тих, що суворо охороняються.

– **Зелений перехід сільського господарства.** Данський план відновлення та стійкості містить ініціативи в рамках сільськогосподарської галузі. План та ініціативи передбачають скорочення викидів CO₂ на 0,1 млн. тонн. В нього

включена ініціатива вилучення земель з високою концентрацією вуглецю з використання для сільськогосподарського призначення.

Ініціативи Данії в області розвитку економіки є, однозначно, передовими у світі. І їх, практично, неможливо відділити від заходів по збереженню екології. В Данії вже думають не лише про зниження шкоди завданої економікою, а й про забезпечення від'ємного викиду парникових газів за умови збереження передових позицій на світових ринках продукції з високою доданою вартістю і, відповідно, забезпечення високого рівня життя населення.

Ісландія. Уряд, що прийшов до влади у 2017 р., був обраний на відносно стриманій платформі реформ. Правління реалізувало заходи щодо клімату, зокрема, збільшивши, більш ніж удвічі, оподаткування викидів парникових газів протягом двох років. Після кризи COVID-19 уряд також запустив програму стимулювання державних інвестицій і розбудови низьковуглецевої інфраструктури [9].

В цілому Ісландія має обмежений фінансовий ресурс, тому їй важко дається вихід на заплановані до 2030 р. показники емісії CO₂. Країна знаходиться серед лідерів країн ОЕСР за показником об'єму викидів парникових газів на одного мешканця, через емісію пов'язану з роботою алюмінієвої промисловості та геотермального буріння.

Серед заходів з економічного розвитку Ісландії найбільш цікавими можна вважати: інвестування у низьковуглецеву інфраструктуру наземного транспорту та рибальський флот, а також у заходи з уловлювання вуглецю в промисловості. Крім того, Ісландія має досвід використання геотермальної енергії для виробництва водню.

Ісландія рухається в логіці відмови від шкідливого впливу на оточуюче середовище та впровадження новітньої енергетичної, промислової, транспортної інфраструктури.

Висновки. В цілому ж ці країни відносяться до найрозвинутіших у світі і якщо розглядати їх сильні та слабкі сторони (див.табл. 1), то виявиться, що у них багато спільного – всі вони мають: добре розвинуті (тут Ісландія відстає) інноваційні економіки з великою часткою послуг у ВВП та потужним «зеленим» компонентом. Водночас, їх проблеми зводяться переважно до таких речей, як низька народжуваність та старіння населення; високий рівень продуктової інфляції та удорожчання нерухомості; проблеми з мігрантами та нестача висококваліфікованої робочої сили; низькі темпи зростання економіки та темпи нарощення ефективності праці. Серед них особливо вирізняються Норвегія та Ісландія своїми стремліннями диверсифікувати свої економіки. Фінляндія особливо фокусується на безпекових аспектах через суттєву протяжність кордону з РФ. Швеція та Данія є найбільш інноваційними та потужними гравцями не тільки на регіональному, а й глобальному рівні.

Слабкі та сильні сторони економік країн Північноєвропейського блоку у контексті успішності реалізації програм та стратегій розвитку

	Сильні сторони	Слабкі сторони
Норвегія	Інноваційна економіка, з великою часткою "зеленої" енергії у структурі споживання; Високий рівень відкритості економіки; Високий рівень інвестиційної привабливості економіки; Справедлива система перерозподілу ВВП.	Недостатньо диверсифікована економіка (Нафта та газ 50% у ВВП); Слабкі показники економічного зростання; Низький рівень народжуваності; Високий рівень інфляції.
Швеція	Диверсифікована структура економіки з високою часткою інновацій; Високий рівень надійності держаних фінансів; Сильні та ефективні інституції; Низькі корпоративні податки; Високий ступінь відкритості до інвестицій.	Надмірна заборгованість домогосподарств; Зростання цін на нерухомість; Старіння населення; Високі податки; Зарегульований ринок праці.
Фінляндія	Добре диверсифікована "зелена" генерація; Високий рівень послуг у структурі ВВП (60%); Високий рівень індустріалізації; Стойка до зовнішніх і внутрішніх впливів соціальна система.	Слабкі показники економічного зростання в останні роки; Міграційні проблеми; Низькі темпи зростання продуктивності праці; Нестача висококваліфікованої робочої сили.
Данія	Знаходиться серед країн світу з найбільшою питомою вагою "зеленої" складової; Має надпотужний сеткор послуг (80% ВВП); Одна з найбільш сприятливих країн світу для інвестування.	Низькі темпи економічного зростання; Проблеми з імігрантами; Суттєве зростання цін на нерухомість; Використання податкового законодавства для ухилення від сплати податків.
Ісландія	Одні з найкращих у світі показники зайнятості населення. Левова частка електроенергії виробляється із відновлювальних джерел (геотермальні джерела); Економіка знаходиться у стані стрімкого розвитку спрямованого на диверсифікацію.	Слабко диверсифікована економіка; Високі показники інфляції; Низькі темпи зростання продуктивності праці

Джерело: складено автором за матеріалами відкритих джерел

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Длугопольський О. Держава добробуту і якість життя: досвід скандинавських країн та реалії України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. Випуск 2(13), 2015. С. 294–302.
2. Дума О.І. Скандинавська модель трансферу технологій: досвід та особливості. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. № 2(6), 2021. С. 166–180.
3. Матюшенко І.Ю., Прасол О.С., Саргасян Е.Л. Інноваційне співробітництво України та Скандинавських країн в умовах нової промислової революції. *«Вісник ХНУ імені В.Н.Каразіна»*. Випуск 10, 2019. С. 11–23.
4. Economic policy. Government portal of Sweden. URL: <https://www.government.se/government-policy/economic-policy/>
5. Національна програма реформ Данії. Європейська комісія. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/2023-Denmark-NRP_en.pdf
6. Основи кліматичної політики Швеції. Урядовий портал Швеції. URL: <https://www.government.se/articles/2021/03/swedens-climate-policy-framework/>
7. Повістка сталого розвитку до 2030 р. ООН. United Nations. URL: <https://sdgs.un.org/goals>
8. Повістка сталого розвитку Північноєвропейського регіону до 2030 р. Norden.Diva-portal.

URL: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1578814/FULLTEXT02.pdf>

9. Програма стимулювання держаних інвестицій і розбудови низьковуглецевої інфраструктури Ісландії. OECDiLibrary. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/09d6727f-en/index.html?itemId=/content/component/09d6727f-en>

10. Розвиток Норвегії: політика і пріоритети. Network of European Development Cooperation. URL: <https://www.dev-practitioners.eu/media/documents/Mission-Norway.pdf>

11. Сильна та цілеспрямована Фінляндія. Урядовий портал Фінляндії. URL: <https://valtioneuvosto.fi/en/governments/government-programme#/annexes>

12. Стратегія конкурентоспроможної економіки, заснованої на чистих видах енергії Швеції. Урядовий портал «Швеція без викопного палива». URL: https://fossilfrittserverige.se/wp-content/uploads/2021/01/Hydrogen_strategy_for_fossil_free_competitiveness_ENG.pdf

13. У напрямку до стійкої блакитної економіки Швеції. Стокгольмський екологічний університет. URL: <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2023/03/blue-economy-sweden-sei2023.014.pdf>

14. Формула зростання (Фінляндія). Урядовий портал Фінляндії. URL: <https://valtioneuvosto.fi/en/governments/government-programme#/6/0>

REFERENCES:

1. Dluhopolskyi, O. (2015). Derzhava dobrobutu i yakist zhyttia: dosvid skandinavskykh krain ta realii Ukrainy [Welfare state and life quality: Scandinavian countries experience and Ukrainian reality]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava – Socio-Economic Problems and the State*, 13 (2), pp. 294–302 [in Ukrainian].
2. Duma, O.I. (2021). Skandinavska model transfertu tekhnolohii: dosvid ta osoblyvosti [The Scandinavian model of technology transfer: experience and features]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: formation stages and development problems*. № 2(6), pp. 166–180 [in Ukrainian].
3. Matiushenko I.Iu., Prasol O.S., Sarhasian E.L. (2019). Innovatsiine spivrobotnytstvo Ukrainy ta Skandinavskykh krain v umovakh novoi promyslovoi revoliutsii [Innovative cooperation between Ukraine and the Scandinavian countries in the conditions of the new industrial revolution]. *Visnyk KhNU imeni V.N.Karazina – KhNU journal named after Karazin V.N.* № 10, pp. 11–23 [in Ukrainian].
4. Economic policy. Government portal of Sweden. URL: <https://www.government.se/government-policy/economic-policy/>
5. National reform program of Denmark. The European Commission. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/2023-Denmark-NRP_en.pdf
6. Basics of Sweden's climate policy. Government portal of Sweden. URL: <https://www.government.se/articles/2021/03/swedens-climate-policy-framework/>
7. Agenda for sustainable development until 2030 of the UN. United Nations. URL: <https://sdgs.un.org/goals>
8. Agenda for sustainable development of the Northern European region until 2030. Norden.Diva-portal. URL: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1578814/FULLTEXT02.pdf>
9. Program for stimulating public investment and development of low-carbon infrastructure in Iceland OECDiLibrary. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/09d6727f-en/index.html?itemId=/content/component/09d6727f-en>
10. Development of Norway: policy and priorities. Network of European Development Cooperation. URL: <https://www.dev-practitioners.eu/media/documents/Mission-Norway.pdf>
11. Strong and purposeful Finland. Government portal of Finland. URL: <https://valtioneuvosto.fi/en/governments/government-programme#/annexes>
12. Sweden's strategy for a competitive economy based on clean energy. Government portal "Sweden free of fossil". URL: https://fossilfrittseverige.se/wp-content/uploads/2021/01/Hydrogen_strategy_for_fossil_free_competitiveness_ENG.pdf
13. Towards a sustainable blue economy in Sweden. Stockholm Environmental University. URL: <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2023/03/blue-economy-sweden-sei2023.014.pdf>
14. Growth formula (Finland). Government portal of Finland. URL: <https://valtioneuvosto.fi/en/governments/government-programme#/6/0>